

Szkoła Policji w Katowicach

Prawo i Psychologia

Problematyka antykorupcyjna

Opracowanie:

podkom. Jarosław Mańdok
Zakład Prawa i Psychologii

Wydawnictwo
Szkoły Policji w Katowicach
2005

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
I. Pojęcie i struktura korupcji	7
1. Pojęcie korupcji	7
2. Powody korupcji	7
3. Przyczyny występowania korupcji w Polsce	7
4. Struktura korupcji	8
II. Korupcja jako zjawisko społeczne	10
1. Mity na temat korupcji	10
2. Rozmiary zjawiska korupcji	11
III. Przestępstwa korupcyjne –zagadnienia prawne	13
1. Łapownictwo bierne – sprzedajność	13
2. Łapownictwo czynne – przekupstwo	19
3. Płatna protekcja	21
4. Handel wpływami /przekupstwo pośrednika/	23
5. Korupcja wyborcza	25
6. Korupcja gospodarcza	27
7. Korupcja w sporcie	29
IV. Przeciwdziałanie i zwalczanie korupcji	32
1. Program Przeciw Korupcji	32
2. Strategia antykorupcyjna RP	33
3. Co zrobić, jeśli zetkniemy się z korupcją?	38
Literatura	41

WSTĘP

Zjawisko korupcji w państwie jest nieodzownym elementem oceny każdego kraju na arenie międzynarodowej, jak również tematem znajdującym czołowe miejsce w dyskusjach na szczeblach władz.

Poznanie pojęcia korupcji, jej struktury oraz głównych przyczyn pozwoli uzmysłwić jakiego rodzaju jest to problem i że walka z tą patologią jest nieunikniona.

Lektura ma na celu obalenie wielu mitów na temat korupcji oraz właściwe zrozumienie negatywnych trendów płynących ze złego zrozumienia mitu.

Skrypt przedstawia również rozmiar zjawiska korupcji ogólnie oraz wśród policjantów, celem zobrazowania problemu w skali kraju.

Wreszcie przedmiotem analizy będą również rodzaje korupcji, których poznanie pozwoli czytelnikowi na właściwe zakwalifikowanie pewnych zachowań jako korupcyjne bądź też pozbawione cech korupcji.

Należy zaznaczyć, iż skrypt ten nie powinien być traktowany jako jedyne źródło informacji, lecz tylko uzupełnienie i zestawienie w jednym miejscu problematyki obejmującej zakres szkolenia podstawowego policjantów o profilu prewencyjnym.

Mając powyższe na względzie, myślę że zawarty materiał będzie pomocnym elementem wspomagającym proces kształcenia.

I. POJĘCIE I STRUKTURA KORUPCJI

1. Pojęcie korupcji

Spotykane w literaturze definicje określają **korupcję** jako:

- ✓ czyn, który popełnia każdy, kto powodowany swoimi pośrednimi lub bezpośrednimi interesami narusza system reguł, za realizację których sam jest odpowiedzialny;
- ✓ akt, w trakcie którego osoba odpowiedzialna za ustalony w społecznym systemie podział dóbr narusza go na czyjąś korzyść, za co otrzymuje od korzystającego jakąś gratyfikację lub chociaż jej oczekuje;
- ✓ w obszarze publicznym – działanie lub zaniechanie osoby sprawującej funkcję publiczną, w zamian za co najmniej obietnicę korzyści majątkowej, prowadzące do odniesienia korzyści majątkowej, osobistej lub politycznej przez korumpującego lub osoby przezeń reprezentowane.¹

Korupcja jest to nadużywanie urzędu publicznego dla korzyści prywatnych (np. firmy, która się reprezentuje) lub osobistych (swoich lub swoich bliskich):

- ✓ łapówkarstwo,
- ✓ wykorzystywanie środków budżetowych i majątku publicznego dla prywatnych lub osobistych korzyści,
- ✓ płatna protekcja w obsadzaniu stanowisk,
- ✓ handel wpływami, np. poparcie w wyborach lub finansowanie partii w zamian za zdobycie wpływów.²

2. Powody korupcji

Wśród czynników, wskazanych przez Dyрекcję ds. prawnych Rady Europy, które w znacznym stopniu sprzyjają szerzeniu się korupcji należy wskazać przede wszystkim:

- ✓ skupienie władzy,
- ✓ skupienie majątku i statusu w rękach wąskiej grupy,
- ✓ niedemokratyczny lub autokratyczny ustrój,
- ✓ uciążliwą biurokrację,
- ✓ nadmierną kontrolę administracyjną i ograniczenia handlowe, monopole,
- ✓ system poparcia możnych protektorów,
- ✓ rządowe koncesje na działalność gospodarczą, przemysłową lub infrastrukturalną,
- ✓ źle zorganizowaną i nisko opłacaną służbę publiczną,
- ✓ słaby system sędziowski
- ✓ materialistyczne podejście do sukcesu, w którym wiodącą, jeśli nie jedyną rolę odgrywają władza, pieniądź, status i ostentacyjne ich demonstrowanie.³

3. Przyczyny występowania korupcji w Polsce

1. Przemiany ustrojowe – społeczne, którym towarzyszy chaos związany z przebudową organów i instytucji.
2. Nagła zmiana statusu materialnego niektórych grup społecznych.
3. Niskie wynagrodzenia urzędników w sektorze państwowym.
4. Bezrobocie.

¹ P. Palka, M. Reut, *Korupcja w nowym Kodeksie Karnym*, Zakamycze 1999, s. 7.

² Strona internetowa Fundacji Stefana Batorego / [http:// WWW.batory.org.pl/](http://WWW.batory.org.pl/)

³ *Przeciwdziałanie korupcji i zorganizowanej przestępczości*, Ośrodek Informacji Rady Europy; Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Biuletyn 1999, nr 3-4, s. 22.

5. Zbyt duża skala bezpośrednich kontaktów przedsiębiorców z urzędnikami (zwłaszcza z urzędów skarbowych). Zjawisko to powinno być wyeliminowane. Ocenia się, że do pierwszego kontaktu dochodzi na drodze służbowej. Następnie kontakty te są coraz częstsze i przybierają formę powiązań charakteryzujących się obustronnymi korzyściami.
6. Zły system podatkowy i reglamentacja życia gospodarczego. Powinno się dążyć do likwidacji ulg, dotacji, koncesji itp. Im mniej państwa w gospodarce, tym lepiej. Całkowicie wolny rynek jest najlepszą receptą na walkę z korupcją. Najmniejsze zagrożenie korupcją występuje w krajach skandynawskich, ale trzeba też zauważyć, że w tych właśnie krajach urzędnicy państwowi opłacani są najlepiej wyposażeni w ogromne przywileje. Wśród krajów Europy Środkowej i Wschodniej najwyższej sklasyfikowane zostały Estonia i Słowenia. W Estonii najdalej w całym regionie posunięte są reformy systemu podatkowego, co eliminuje korupcję w tej części gospodarki.
7. Zła polityka personalna w zakresie doboru urzędników.
8. Nieefektywne mechanizmy kontrolne mechanizmów lub nawet brak skutecznych mechanizmów nadzoru i kontroli nad arbitralnymi decyzjami urzędników.
9. Brak uregulowań prawnych.
10. Brak przejrzystych procedur podejmowania decyzji administracyjnych.
11. „Solidarność” osób uczestniczących w procederze korupcyjnym.⁴

4. Struktura korupcji

Struktura przestępczości korupcyjnej – dane za 2003 rok

/źródło - Biuletyn Statystyczny Roczny Rozszerzony Komendy Głównej Policji 2002 i 2003 rok/

Postępowania wszczęte, przestępstwa stwierdzone, podejrzani w zestawieniu roku 2002 i 2003.

Rodzaj Przestępstwa	Postępowania wszczęte		Przestępstwa stwierdzone		Podejrzani	
	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok
Sprzedajność art. 228 KK	329	185	629	526	257	215
Przekupstwo art. 229 KK	478	348	1173	875	877	570
Płatna protekcja Art.230 KK	81	39	296	146	57	61

⁴ Ośrodek Informacji Rady Europy, Uniwersytet Warszawski, Biuletyn 1999, nr 3-4, s.127-128.

Jak łatwo zauważyć w zasadzie w każdej porównywanej kategorii nastąpił wzrost dynamiki przestępstw korupcyjnych. Najbardziej jest to widoczne w zestawieniu postępowań wszczętych, przestępstwa płatnej protekcji /art.230 KK/, gdzie dynamika wyniosła w 2003 roku 208 % w stosunku do 2002 roku oraz przestępstwa sprzedajności /art.228 KK/, gdzie dynamika w 2003 roku wyniosła 178 % w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego.

Niepokojącym zjawiskiem jest też wzrost liczby podejrzanych w kategorii analizowanych przestępstw sprzedajności i przekupstwa w latach 2002 – 2003. W zakresie sprzedajności o 20 % natomiast przekupstwa o 54 %.

Jedyną kategorią, w której stwierdzono spadek jest liczba podejrzanych o płatną protekcję, których w 2003 roku stwierdzono o 4 mniej niż w 2002 roku.

Przestępstwa stwierdzone według klasy miejscowości miejsca popełnienia w zestawieniu roku 2002 i 2003.

Rodzaj przestępstwa	Przestępstwa stwierdzone		Na wsi		W miastach o liczbie ludności:							
					<5000		<50000		<100000		>500000	
	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok	2003 rok	2002 rok
Sprzedajność art. 228 KK	629	526	53	35	30	7	80	82	58	32	49	39
Przekupstwo art. 229 KK	1173	875	156	130	26	19	120	100	107	105	225	192
Płatna protekcja Art.230 KK	296	146	27	25	6	8	17	18	49	24	3	2

Analizując dane przedstawione powyżej w oparciu o klasę miejscowości miejsca popełnienia przestępstwa, również tutaj można zauważyć niepokojący wzrost w zdecydowanej większości poddanych analizie kategorii.

Największy wzrost odnotowano w zakresie przestępstwa sprzedajności w miastach do 5000 mieszkańców, gdzie dynamika w 2003 roku wyniosła 428 % w stosunku do 2002 roku oraz na wsiach, gdzie dynamika wyniosła 151 % w analizowanych okresach.

Ponadto odnotowano 204 % wzrost dynamiki przestępstw płatnej protekcji w roku 2003 popełnianych w miastach do 100000 mieszkańców.

Jednym wartym odnotowania zjawiskiem był spadek przestępstw płatnej protekcji popełnianych w 2003 roku w miastach do 5000 mieszkańców o 2 w stosunku do 2002 roku.

II. KORUPCJA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE

1. Mity na temat korupcji.

1) Korupcja może być korzystna – „oliwi” niesprawną maszyną urzędniczą i przyczynia się do bardziej dynamicznego rozwoju ekonomicznego.

Nieprawda! Koszty społeczne poniesione w wyniku decyzji podjętej z przyczyn innych, niż merytoryczne, są wielokrotnie wyższe, niż ewentualne korzyści wynikające ze sprawności działania.

2) Drobną korupcją nikomu nie szkodzi – nie ma nic złego w tym, że dam kanarowi w łapę.

Nieprawda! System, w którym nie płacimy za bilety i od czasu do czasu wręczamy łapówkę kanarowi – niższą od przepisowej kary za jazdę na gapę – jest szkodliwy dla całego społeczeństwa, bowiem narażając na szkodę MZK (brak dochodów z biletów i kar) zmuszamy je do podnoszenia cen biletów, uniemożliwiamy modernizację pojazdów i podwyższenie pensji kierowcom (i kontrolerom). Ten sam mechanizm działa w przypadku każdej korupcji np. nieuczciwie wygranych przetargów – tracimy na tym wszyscy.

3) Ludzie dają się korumpować, bo za mało zarabiają.

Nieprawda! Decyzja o tym, czy dać / wziąć łapówkę odwołuje się do naszego systemu wartości – jest wyborem moralnym, nie finansowym (najlepszy dowód, że w afery finansowe bywają wplątani urzędnicy wszystkich szczebli – ci o stosunkowo niskich i bardzo wysokich dochodach).

4) Grzeszy tylko ten, co nie bierze.

Nieprawda! Prawo mówi o korupcji czynnej (dawanie) i biernej (branie) – obie są karalne.

5) Korupcja jest wszędzie taka sama.

Nieprawda! Istnieją państwa (choćby Dania), w których korupcja zauważana jest na minimalnym poziomie, a wśród obywateli nie ma praktycznie najmniejszego przyzwolenia na takie praktyki. W innych – np. Hong Kongu – udało się ją zdecydowanie ograniczyć.

6) Przeciętny obywatel jest wobec korupcji całkowicie bezradny.

Nieprawda! Masz wiele możliwości działania – nie musisz się zgadzać na korupcję. Możesz włączyć się w działania organizacji zwalczających to szkodliwe zjawisko, a przede wszystkim nie musisz dawać ani brać łapówek!

7) Korupcji nie da się zwalczyć, bo wynika ze złego prawodawstwa.

Ale: większość podejmowanych przez nas decyzji jest kwestią indywidualnego wyboru – nasz system wartości, a nie wadliwe prawo, są tą ostatnią instancją, od której zależy decyzja, czy dać lub wziąć łapówkę.

8) Korupcja jest uwarunkowana kulturowo.

Ale: kulturę życia społecznego należy kształtować – jest to zadanie długofalowe, ale możliwe do wykonania.

9) Korupcji nie da się udowodnić, gdyż obu stronom (dającej i biorącej) zależy na tym, żeby rzecz się nie wydała.

Ale: można i trzeba dążyć do tego, aby ludzie przerywali „zmowę milczenia”. W końcu osoba, która po raz dziesiąty zmuszana jest do wręczenia łapówki prędzej czy później zechce całą rzecz ujawnić.

10) Nie da się przekonać ludzi aby nie dawali łapówek.

Nieprawda: muszą tylko zrozumieć, że mimo doraźnej korzyści, w ogólnym rozrachunku tylko na tym tracą, że są po prostu okradani.⁵

2. Rozmiary zjawiska korupcji.

Statystyka korupcji w wybranych przedziałach czasowych.

Klasyfikacja	Prowadzone postępowania	Stwierdzone przestępstwa	Liczba podejrzanych	Liczba oskarżonych	Liczba tymczasowo aresztowanych	Wartość przyjętych korzyści majątkowych (udowodnionych) określona w złotych
art.228 kk						
1992	252	308	148	148	11	128.045
2001	199	613	222	218	39	1.765.500
2003	329	629	257	256	57	6.031.000
art.229 kk						
1992	288	490	307	275	6	169,210
2001	386	1061	505	503	53	16.821
2003	478	1173	877	865	35	b.d.
Ogółem art. 228,229, 230,231 KK						
1992	920	1020	637	577	18	54.854,154
1998	1035	1563	850	835	37	5.665,147
2001	1890	2331	1131	1099	101	18.587,000

⁵ Strona internetowa Fundacji Stefana Batorego / [http:// WWW. batory.org.pl/](http://WWW.batory.org.pl/) - Program przeciw korupcji.

Przedstawiona tabela obrazuje w sposób wyraźny znaczny wzrost przestępczości korupcyjnej w Polsce.

Mając na celu ograniczenie tego niekorzystnego zjawiska Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej na posiedzeniu w dniu 17 września 2002 roku przyjęła program zwalczania korupcji nazwany „Strategia antykorupcyjna” /założenia strategii zostały omówione w rozdziale IV przedmiotowego skryptu/.

Łapówki w Policji⁶		1998	1999
Liczba policjantów biorących udział w wydarzeniach	W związku z wykonywaniem zadań służbowych	114	88
	Pozostałych	1	8
	Łącznie	115	96
Wszczęte sprawy karne	W sprawach związanych z wykonywaniem zadań służbowych	80	64
	Pozostałych	0	8
	Łącznie	80	72
Liczba policjantów objętych postępowaniem karnym	W sprawach związanych z wykonywaniem zadań służbowych	102	90
	Pozostałych	0	8
	Łącznie	102	98

Rok	2000	2001	2002	2003
Liczba policjantów, którym przedstawiono zarzuty	273	213	204	269
Łapownictwo	108	98	87	141

⁶ Strona internetowa Komendy Głównej Policji /WWW.kgp.pl/ - Statystyka – Dyscyplina w Policji.

II. PRZESTĘPSTWA KORUPCYJNE –ZAGADNIENIA PRAWNE

1. Łapownictwo bierne – sprzedajność.

Przepisy art. 228 § 1-5 określają odpowiedzialność za **sprzedajność** osoby pełniącej funkcję publiczną. W literaturze przestępstwo to bywa określane jako „łapownictwo bierne” w odróżnieniu od „łapownictwa czynnego”, czyli przekupstwa pełniącego funkcję publiczną. Wydaje się, że nazwa „sprzedajność” jest bardziej trafna, gdyż przyjmowanie korzyści przez osobę pełniącą funkcję publiczną („branie łapówek”) nie jest bynajmniej zachowaniem się biernym, nawet wtedy gdy pełniący taką funkcję nie występuje z inicjatywą przyjęcia łapówki. Jest bowiem jasne, że w sytuacji gdy osoba pełniąca funkcję publiczną nie jest skorumpowana i nie przyjmuje łapówek, ich udzielanie przez petenta traci grunt, co bynajmniej nie oznacza, że próba przekupstwa takiej osoby powinna być bezkarna.

Art. 228. § 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.

§ 5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 6. Karom określonym w § 1-5 podlega odpowiednio także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda, albo uzależnia wykonanie czynności służbowej od jej otrzymania.

Podmiot przestępstwa

Sprzedajność jest przestępstwem indywidualnym właściwym. Pełnienie funkcji publicznej stanowi znamię konstytutywne przestępstwa sprzedajności.⁷

Podmiotem omawianego przestępstwa może być tylko **osoba pełniąca funkcję publiczną**. Tak określony podmiot obejmuje nie tylko funkcjonariuszy publicznych wymienionych w art. 115 § 13 KK, lecz również każdą inną osobę, jeżeli pełni ona funkcję publiczną.⁸

⁷ P. Palka, op.cit.

⁸ A. Marek, *Komentarz do Kodeksu Karnego*, Dom Wydawniczy ABC, 2004, s. 494.

Zgodnie z art. 115 § 19 KK „**Osobą pełniącą funkcję publiczną**” jest funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.

W rozumieniu art. 115 § 19 k.k. osobą pełniącą funkcję publiczną, poza funkcjonariuszem publicznym, będzie co do reguły członek każdego organu samorządowego, działającego z mocy powszechnie obowiązujących przepisów prawa, np. organu samorządu adwokackiego, notarialnego czy prokuratorskiego. Dominującym, choć nie jedynym, kryterium zaszeregowania jest tu status członka organu takiego samorządu. Kryteriów weryfikujących dostarcza ostatni człon definicji.⁹

Na podobnych zasadach definicja obejmuje także osobę zatrudnioną w jednostce dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, np. jest sprzątaczką lub gońcem (por. art. 115 § 13 pkt 4 i 5 k.k. odnośnie do odpowiednio pracownika organu administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego oraz pracownika organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego). W tym wypadku zaszeregowanie następuje według kryterium **dysonowania środkami publicznymi** przez zatrudniającą jednostkę, z zastrzeżeniem art. 115 § 19 k.k.

Środki publiczne identyfikuje się za pomocą przepisów ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2003 r. r 15, póź. 148 ze zm.) oraz aktów prawnych wydanych w jej wykonaniu i w stosunku do niej komplementarnych (zob. art. 3 ust. 1 i 2 pierwszego z powołanych aktów).

Fundament i zarazem „rusztowanie” całej definicji stanowi wskazanie, iż liczy się także inna osoba, której **uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej** są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową. Dopelnienie to spełnia dwojaką funkcję. Po pierwsze, rozszerza krąg definiowanego podmiotu, a po drugie weryfikuje przynależność do niego. Funkcja rozszerzająca uwidocznia istotę kryminalizacji sprzedajności i przekupstwa w ujęciu art. 228-229 k.k. Rzecz w niesubordynacji wobec powierzonego imperium na polu działalności publicznej, czyli **imperium publicznoprawnego**. Stąd do kręgu osób pełniących funkcję publiczną trafi na przykład nauczyciel akademicki w zakresie przyznanych mu uprawnień do egzaminowania studentów czy lekarz mający prawo wystawić zaświadczenie o niezdolności pacjenta do pracy. Nie ma przy tym znaczenia, czy ów nauczyciel bądź lekarz korzysta z takiego imperium w ramach uczelni bądź przychodni publicznej czy też niepublicznej, w znaczeniu przepisów prawa, które regulują daną działalność. Druga funkcja sprowadza się do weryfikacji prawidłowości zaszeregowania do kręgu osób, których rangę unormowanie art. 228-229 k.k. podnosi do rangi funkcjonariusza publicznego, niezależnie od kryterium dominującego. Jest to weryfikacja w skonkretyzowanym układzie sytuacyjnym, zorientowana na ściśle oznaczone uprawnienia i obowiązki, na imperium, w związku z którym przyjmuje się albo udziela łapówki. Da ona odpowiedź pozytywną, jeżeli potwierdzi się teza, że chodzi o sferę uprawnień i obowiązków publicznoprawnych. Wszelako ten sam nauczyciel czy lekarz funkcjonuje również w wymiarze prawa prywatnego — na przykład pierwszy, udzielając korepetycji, drugi zaś, gdy świadczy codzienne usługi lekarskie w swoim gabinecie.¹⁰

⁹ B. Mik, Nowela antykorupcyjna z dnia 13 czerwca 2003 r., Zakamycze Kraków 2003, s. 144.

¹⁰ Tamże, s. 144 in.

Pełnienie funkcji publicznej, o której mowa w art. 228 § 1 k.k., obejmuje czynności ordynatora w publicznym zespole opieki zdrowotnej, zarówno związane z administrowaniem, jak i udzielaniem świadczeń zdrowotnych wymienionych w art. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza (Dz. U. z 1997 r. Nr 28, poz. 152 ze zm.) oraz w art. 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91, poz. 408 ze zm.) - finansowanych ze środków publicznych¹¹.

Za osobę pełniącą funkcję publiczną może zostać uznana osoba zatrudniona u osoby fizycznej wykonującej działalność gospodarczą oraz w spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej i komandytowo-akcyjnej, spółce z o.o., spółce akcyjnej, spółdzielni, przedsiębiorstwie państwowym, jednostce badawczo-rozwojowej, przedsiębiorcy określonym w przepisach o zasadach prowadzenia na terytorium RP działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (przedsiębiorstwie zagranicznym), oddziałach przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium RP, towarzystwie ubezpieczeń wzajemnych, głównych oddziałach zagranicznych zakładów ubezpieczeń, a także u innych osób prawnych, jeżeli wykonują działalność gospodarczą i podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego oraz spółce cywilnej. Co więcej, z art. 115 § 19 k.k. wynika, że osobą pełniącą funkcję publiczną będzie każda osoba zatrudniona w wymienionych podmiotach, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, oczywiście pod warunkiem, że ów podmiot dysponuje środkami publicznymi. Treść art. 115 § 19 k.k. nie daje wszak podstaw do ograniczania zakresu osób zatrudnionych w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi do osób zajmujących kierownicze stanowiska w tej jednostce.¹²

Pełnienie funkcji publicznej w rozumieniu art. 228 § 1 k.k. obejmuje tylko takie czynności wykonywane przez prezesa zarządu spółdzielni mieszkaniowej na podstawie art. 55 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.), które wiążą się z dysponowaniem środkami publicznymi.¹³

Zestawiając [...] pkt 6 z pkt 4 [...] przepisu [art. 115 § 13 k.k.] należy stwierdzić, że pojęcie "instytucja państwowa" obejmuje swoim zakresem inne, tj. poza jednostkami organizacyjnymi administracji państwowej, instytucje państwowe, czyli urzędy lub podobne struktury państwowe wykonujące zadania publiczne.¹⁴

Zgodnie z art. 115 § 13 KK: **funkcjonariuszem publicznym jest:**

- Prezydent RP;
- poseł, senator, radny;
- poseł do Parlamentu Europejskiego;
- sędzia, ławnik, prokurator, notariusz, komornik, kurator sądowy, osoba orzekająca w sprawach o wykroczenia lub w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy /dot. również asesorów sądowych, prokuratorских/;
- osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych /np. prezes RM, wojewoda, starosta, burmistrz, MOPS, SM itd/;

¹¹ Uchwała SN z dnia 20.06. 2001r., IKZP 5/01, OSNKW 2001/9-10/71.

¹² J. Skorupka, *Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda* (Wybrane zagadnienia), Państwo i Prawo 2003/12/78, pozycja nr 4162, s. 81-82.

¹³ Uchwała SN z dnia 28.03.2002r., I KZP 35/01, OSNKW 2002/5-6/29.

¹⁴ J. Skorupka, op.cit., s. 82.

- osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe /np. NIK, RPO, KRRiT, RIO, IS i US, PIH, PIS/;
- osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej /np. ZUS, PZU/;
- funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej /np. Policja, ABW, SOK, Straż Przemysłowa, SG, SM, SW itd./;
- osoba pełniąca czynną służbę wojskową /art. 115 § 17 KK/.

Przykłady kursywą od autora.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem przestępstwa sprzedajności jest ochrona prawidłowego funkcjonowania instytucji państwowych i samorządu terytorialnego.

Strona przedmiotowa przestępstwa

Zachowanie sprawcy sprzedajności polega na przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej /niemajątkowej/ albo jej obietnicy.

Możliwe są następujące sposoby popełnienia przestępstwa sprzedajności:

- przyjęcie korzyści majątkowej dla siebie;
- przyjęcie korzyści osobistej dla siebie;
- przyjęcie korzyści majątkowej dla innej osoby fizycznej lub prawnej, jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej lub grupy osób prowadzących zorganizowaną działalność przestępczą;
- przyjęcie obietnicy korzyści majątkowej dla siebie;
- przyjęcie obietnicy korzyści majątkowej dla innej osoby fizycznej lub prawnej, jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej lub grupy osób prowadzących zorganizowaną działalność przestępczą;
- przyjęcie obietnicy korzyści osobistej dla siebie;
- żądanie korzyści majątkowej dla siebie;
- żądanie korzyści majątkowej dla innej osoby fizycznej lub prawnej, jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej lub grupy osób prowadzących zorganizowaną działalność przestępczą;
- żądanie korzyści osobistej dla siebie.

Pojęcie korzyści majątkowej

Przez **korzyść majątkową** należy rozumieć zwiększenie aktywów lub zmniejszenie pasywów majątkowych, czyli każde przysporzenie majątku albo uniknięcie strat lub zmniejszenie obciążeń majątku /np. „podarunek” w postaci pieniędzy, podarowanie przedmiotów wartościowych, ustąpienie praw majątkowych, cesja wierzytelności, pokrycie długu lub rezygnacja z dochodzenia jego zwrotu, rezygnacja z udziału w zyskach, zawarcie korzystnej umowy, bezpłatne lub po rażąco niskiej cenie świadczenie usług czy udzielenie bezprocentowej lub niskoprocentowej pożyczki jeżeli w takim celu została udzielona i przyjęta, doskonale płatne ekspertyzy, opinie, oferowanie samochodów do testowania lub innego sprzętu/¹⁵.

¹⁵ P. Palka, op.cit.

Pożyczka może być ukrytą łapówką i może stanowić korzyść majątkową, ale pod tym warunkiem, że w takim charakterze i z tą intencją została udzielona i przyjęta¹⁶.

Pojęcie korzyści osobistej

Przez **korzyść osobistą** rozumieć należy dobro mające wartość ekonomiczną lub nie mające takiej wartości, a zaspokajające przede wszystkim potrzebę niematerialną /np. ułatwienie zawarcia wpływowej znajomości, poparcie w uzyskaniu pracy, wyjednanie awansu, odznaczenia, przyjęcie na uczelnię, wyuczenie obcego języka, zawodu¹⁷.

Pojęcie obietnicy korzyści

Przez **obietnicę korzyści** należy rozumieć przyrzeczenie przekupującego udzielenia osobie w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznej korzyści majątkowej lub osobistej, a ze strony funkcjonariusza – gotowość przyjęcia zgłoszonej oferty do czasu, kiedy nastąpi realne uzyskanie ofiarowanej mu korzyści¹⁸.

Związek z pełnieniem funkcji publicznej

Wręczona lub przyrzeczona korzyść musi mieć **związek z pełnioną funkcją** przyjmującego, co oznacza, że brak takiego związku dekompletuje znamiona przestępstwa. *Związek, o którym mowa, nie musi wiązać się z konkretną decyzją w sprawie interesującej udzielającego korzyści, może też polegać na zapewnieniu sobie przychylności pełniącego funkcję publiczną, na którą liczy udzielający korzyści w przyszłości (wyrok SN z 12 VI 1980r., OSNKW 1980, nr 12, póź. 93).*¹⁹

Do istoty przestępstwa /od strony przedmiotowej / należy przyjęcie tych korzyści, obietnic lub ich żądanie „**w związku z pełnieniem funkcji publicznej**”.

Nastąpić ono może przed, w czasie i po załatwieniu konkretnej sprawy, jak też w sytuacji gdy chodzi na razie tylko o uzyskanie przychylności osoby pełniącej funkcję publiczną.

Związek z pełnieniem funkcji publicznej zachodzi także wtedy, gdy czynność, którą funkcjonariusz publiczny wykonywał lub miał wykonać w zamian za łapówkę leżała w zakresie jego funkcji, choćby według ustalonego podziału obowiązków miał wykonywać je kto inny.

Przestępstwo łapownictwa nie zaistnieje, jeżeli osoba przyjęła korzyść za załatwienie spraw ściśle prywatnych nie pozostających w związku z jej funkcjami.

Uprzywilejowany typ sprzedajności

Uprzywilejowanym typem sprzedajności jest **wypadek mniejszej wagi**, zagrożony stosunkowo łagodną sankcją w postaci grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2 (art. 228 § 2). Za taki wypadek można uznać w szczególności udzielenie korzyści, która w niewielkim stopniu przekracza akceptowane społecznie tzw. zwyczajowe gratyfikacje, polegające na przyjmowaniu drobnych upominków (kwiatów, słodyczy, butelki koniaku itp.) w dowód wdzięczności za mieszczące się w zakresie pełnionych funkcji przejawy okazywanej życzliwości lub szczególne starania (bliżej zob. A. Marek, J. Satko: *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu. Przegląd problematyki. Orzecznictwo i piśmiennictwo*, Kraków 2000, s. 46-47).²⁰

¹⁶ Wyrok SN z dnia 24.04.1975r., II KR 364/74, OSNKW 1975/8/111.

¹⁷ P. Palka, op.cit.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ A. Marek, op.cit., s. 495.

²⁰ A.Marek, op.cit., s. 496.

Kwalifikowane typy sprzedajności

Przepisy art. 228 § 3-5 określają **kwalifikowane typy** sprzedajności, z którymi wiąże się zaostrzona odpowiedzialność pełniącego funkcję publiczną.

Pierwszym z nich jest przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w zamian za zachowanie stanowiące **naruszenie przepisów prawa** (art. 228 § 3). Wydaje się, że przez „przepisy prawa” należy rozumieć jedynie akty prawne ogłaszane w Dzienniku Ustaw (tj. ustawy oraz rozporządzenia Rady Ministrów i poszczególnych ministrów), a zatem nie uzasadnia zaostrzonej odpowiedzialności na podstawie omawianego przepisu naruszenie zarządzeń, instrukcji oraz wewnętrznych przepisów wykonawczych dotyczących działania danego organu lub instytucji. Tym bardziej nie można wiązać z naruszeniem przepisów prawa tzw. uznaniowych czynności funkcjonariusza, zależnych od oceny stanu faktycznego (zob. wyr. SN z 6 XI 1987 r., OSNPG 1988, nr 8, póź. 81).

Naruszenie prawa może polegać zarówno na podjęciu działania, do którego nie było podstawy faktycznej i prawnej (np. wydanie pozwolenia budowlanego, do którego nie było podstaw), jak i na zaniechaniu wykonania czynności służbowej, do której sprawca był zobowiązany (np. zaniechanie ścigania przestępstwa wbrew obowiązкови).

Drugim typem kwalifikowanym przestępstwa sprzedajności jest **uzależnienie** czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy, albo żądanie takiej korzyści (art. 228 § 4). Przez **żądanie** należy rozumieć stanowcze domaganie się udzielenia korzyści albo jej obietnicy, natomiast **uzależnienie** czynności od jej uzyskania jest niczym innym jak szantażem, który stawia osobę zainteresowaną w sytuacji przymusowej (często bowiem od udzielenia korzyści zależy załatwienie jej życiowej sprawy). Są to wyjątkowo naganne przejawy sprzedajności osób pełniących funkcję publiczną, które powinny być karane z całą surowością ze względu na wysoki stopień winy sprawcy i szkodliwość społeczną jego czynu.

Zgodnie z art. 228 § 5 typem kwalifikowanym sprzedajności jest przyjęcie korzyści majątkowej **znacznej wartości** (tj. wartości określonej w art. 115 § 5) albo jej obietnicy.

Nowelizacja k.k. z dnia 9 września 2000 r. rozszerzyła przepisy dotyczące łapownictwa biernego i czynnego na osobę pełniącą funkcję publiczną w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej, wypełniając tym samym zobowiązanie wynikające z ratyfikacji Konwencji OECD z dnia 17 grudnia 1997 r. o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w transakcjach międzynarodowych.²¹

Strona podmiotowa

Sprzedajność jest występkiem umyślnym, który wymaga świadomości wszystkich okoliczności składających się na charakterystykę typu czynu zabronionego.

Przestępstwa określone w art. 228 § 1-6 można popełnić jedynie **umyślnie**, przy czym żądanie udzielenia korzyści albo jej obietnicy oraz uzależnienie czynności służbowej od takiej korzyści wymaga zamiaru bezpośredniego, natomiast przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy może być pełnione także w zamiarze ewentualnym. Zachodzi on, gdy przyjmujący korzyść lub jej obietnicę godzi się z tym, iż ma ona związek z pełnioną przez niego funkcją²².

²¹ A. Marek, op.cit., s. 496 in.

²² Tamże, s. 497.

Kodeks karny pozostawia poza zakresem penalizacji całą gamę zachowań, uznawanych powszechnie za korupcyjne. Chodzi o wykorzystywanie pełnionej funkcji publicznej do załatwiania prywatnych interesów. Zatem sytuacje, gdy funkcjonariusze publiczni lub osoby pełniące funkcje publiczne, w okresie zajmowania stanowisk lub pełnienia tych funkcji są: członkami zarządów, rad nadzorczych lub komisji rewizyjnych spółek prawa handlowego; zatrudnione lub wykonują inne zajęcia w spółkach prawa handlowego, które mogłyby wywołać podejrzenie o ich stronniczość lub interesowność; członkami zarządów, rad nadzorczych lub komisji rewizyjnych spółdzielni, z wyjątkiem rad nadzorczych spółdzielni mieszkaniowych; członkami zarządów fundacji prowadzących działalność gospodarczą; udziałowcami lub akcjonariuszami w spółkach prawa handlowego; przedsiębiorcami lub prowadzą działalność gospodarczą wspólnie z innymi osobami, a także zarządzają taką działalnością lub są przedstawicielem, pełnomocnikiem lub prokurentem w prowadzeniu takiej działalności nie są zabronione przez prawo karne.²³

Przykład: art.228 § 3 KK

Adam C. był egzaminatorem w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego w miejscowości O. Niedawno rozpoczął budowę domu jednorodzinnego i brakowało mu pieniędzy na pokrycie budynku dachówką ceramiczną. Chcąc zakończyć jak najszybciej inwestycję postanowił zaliczać egzaminy praktyczne w zamian za korzyści majątkowe /zarówno pieniężne jak również w formie materiałów budowlanych/.

Nie chcąc zaznajamiać z tym procederem innych osób, żądał od odbywających z nim egzamin praktyczny w trakcie jazdy w samochodzie korzyści majątkowych za pozytywnie zaliczone jazdy egzaminacyjne.

2. Łapownictwo czynne – przekupstwo.

Przekupstwo to odwrotna strona przestępstwa sprzedajności.

Art. 229. § 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem takiej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa, aby skłonić osobę pełniącą funkcję publiczną do naruszenia przepisów prawa lub udziela albo obiecuje udzielić takiej osobie korzyści majątkowej lub osobistej za naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Kto osobie pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, udziela albo obiecuje korzyści majątkowej znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 5. Karom określonym w § 1-4 podlega odpowiednio także ten, kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, w związku z pełnieniem tej funkcji.

§ 6. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1-5, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

²³ J. Skorupka, op.cit., s. 83.

Podmiot przestępstwa

Podmiot przestępstwa jest powszechny tj. może nim być każda osoba odpowiadająca ogólnym cechom podmiotu; w tym także osoba pełniąca funkcję publiczną, która udziela innej osobie pełniącej taką funkcję korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w zamian za korzystną decyzję, poparcie sprawy.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem przestępstwa przekupstwa jest ochrona prawidłowego funkcjonowania instytucji państwowych i samorządu terytorialnego.

Strona przedmiotowa

Zachowanie sprawcy polega bądź na udzieleniu korzyści majątkowej lub osobistej, bądź na obietnicy udzielenia takiej korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną.

W typie podstawowym (art. 229 § 1) przekupstwo polega na **udzieleniu** korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy innej osobie w związku z pełnioną przez nią funkcją publiczną. Realizacja tego typu przekupstwa jest niezależna od tego, kto był inicjatorem udzielenia korzyści lub jej obietnicy (nie dotyczy to, rzecz jasna, sytuacji, gdy pełniący funkcję publiczną żąda korzyści albo uzależnia czynność służbową od jej otrzymania).²⁴

Udzielenie korzyści majątkowej jest synonimem „wręczenia”, „dania”.

Udzielenie korzyści majątkowej lub osobistej polega na wydaniu rzeczy bądź realizacji świadczenia stanowiącego taką korzyść.

Uprzywilejowany typ przekupstwa /wypadek mniejszej wagi/

Zgodnie z art.229 § 2 KK mówiącym o wypadku mniejszej wagi, żądanie korzyści ze strony pełniącego funkcję publiczną albo uzależnienie wykonania czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej powinno znacznie łagodzić odpowiedzialność udzielającego tej korzyści, który w takich wypadkach jest w sytuacji przymusowej.

Kwalifikację tę mogą też uzasadniać inne okoliczności natury przedmiotowej i podmiotowej.

Kwalifikowany typ przekupstwa

Nakłanianie osoby pełniącej funkcję publiczną do **naruszenia obowiązków służbowych** w zamian za korzyść lub jej obietnicę, jak również udzielanie korzyści za naruszenie takiego obowiązku, stanowi kwalifikowany typ przekupstwa, art. 229 § 3 KK.

*Naruszenie obowiązku służbowego jest pojęciem szerszym, obejmującym także zachowanie sprzeczne z wewnętrznymi przepisami i instrukcjami precyzującymi te obowiązki, z wyłączeniem jednak decyzji mieszczących się w zakresie uznania pełniącego funkcję publiczną, w szczególności związanego z oceną konkretnej sytuacji.*²⁵

Drugim typem kwalifikowanym przekupstwa, jest udzielenie osobie pełniącej funkcję publiczną korzyści majątkowej **znacznej wartości** albo jej obietnicy - art. 229 § 4 KK.

²⁴ A. Marek, op.cit., s. 498.

²⁵ Wyrok SN z dnia 11 XI 1985 r., OSNPG 1986, nr 6, póź. 81.

Odpowiedzialności karnej zgodnie z art. 229 § 1 KK, podlega również udzielanie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy funkcjonariuszowi obcego państwa lub organizacji międzynarodowej w związku z pełnioną przez niego funkcją, co odpowiada potrzebom walki z korupcją m.in. w warunkach Unii Europejskiej.

Bezkarność sprawcy przekupstwa

Zgodnie z art. 229 § 6 KK **nie podlega karze** sprawca przekupstwa, jeżeli zawiadomił organ ścigania o udzieleniu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy organowi ścigania, **zanim organ ten o tym się dowiedział**, a korzyść ta lub jej obietnica została przyjęta.

Regulacja przyjęta w art. 229 § 6 oparta jest na założeniu, że dobrowolne zawiadomienie organu powołanego do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia uzasadnia bezkarność zawiadamiającego i może służyć ujawnianiu oraz pociąganiu do odpowiedzialności skorumpowanych funkcjonariuszy. Jest to dość radykalne posunięcie ustawodawcze, którego słabą stroną jest to, iż może skłaniać do fałszywych zawiadomień, toteż należy skrupulatnie sprawdzać prawidłowość takiego zawiadomienia (okoliczności, motywy zawiadamiającego, zachowanie pełniącego funkcję publiczną itp.). W interesie społecznym jest bowiem zarówno karanie skorumpowanych funkcjonariuszy i innych osób pełniących funkcje publiczne, jak i fałszywych delatorów, którzy składają zawiadomienie o niepopelnionym przestępstwie (zob. art. 238) niezależnie od tego, jakimi kierują się motywami (chęcią zemsty za niekorzystne załatwienie sprawy, rewanż itp.).²⁶

Strona podmiotowa

Przekupstwo jest występkiem umyślnym, który można popełnić tak w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym.

Przykład: art. 229§1 KK

Zbigniew Z. był instruktorem nauki jazdy w miejscowości K. W trakcie prowadzonych szkoleń praktycznych na kursie, został zapytany przez Stanisława K. - kandydata na kierowcę, o możliwość załatwienia prawa jazdy bez przeprowadzenia egzaminu. Podjął się załatwienia sprawy za kwotę 3000 złotych. Stanisław K. zgodził się wręczając pieniądze instruktorowi.

3. Płatna protekcja.

Art. 230 § 1. Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Podmiot przestępstwa

²⁶ A. Marek, op.cit., s. 499.

Podmiot przestępstwa jest powszechny tj. może nim być każda osoba odpowiadająca ogólnym cechom podmiotu, która powołuje się na wpływy /znajomości/ w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem przestępstwa płatnej protekcji jest ochrona prawidłowego funkcjonowania instytucji państwowych, samorządu terytorialnego, organizacji międzynarodowych oraz jednostek organizacyjnych dysponujących środkami publicznymi.

Strona przedmiotowa

Przestępstwo płatnej protekcji może być popełnione w trzech formach sprawczych, z którymi jest związane podjęcie się przez sprawcę załatwienia sprawy w zamian za korzyść:

- 1. powołania się na wpływy w określonym kręgu podmiotów albo**
- 2. wywołania przekonania lub**
- 3. utwierdzenia w przekonaniu o istnieniu takich wpływów.**

Wszystkie trzy wymienione formy zachowania wymagają określonej aktywności ze strony pośrednika, polegającej bądź na twierdzeniu o posiadaniu wpływów na stwarzanie faktów wywołujących w innych takie przekonanie, bądź też utwierdzających w nim. Nie byłoby więc prawidłowe dzielenie zachowania przestępczego na „czynne” i „bierne”, nie wystarczy bowiem niezaprzeczanie przekonaniu innej osoby o posiadaniu określonych wpływów.²⁷

Wpływy, które uwiarygodniają „pośrednika” w oczach ubiegającego się o załatwienie sprawy, nie muszą być własnymi wpływami sprawcy. Liczą się także wpływy cudze, na przykład krewnego, który według zapewnień sprawcy bądź stwarzanych przezeń pozorów jest w stanie załatwić sprawę, gdyż pracuje w kompetentnej instytucji.

Punktem odniesienia własnych lub cudzych wpływów, o których mowa w art. 230 k.k., jest oprócz instytucji państwowej, każda instytucja samorządowa, niekoniecznie instytucja samorządu terytorialnego, a także organizacja międzynarodowa oraz krajowa lub zagraniczna jednostka organizacyjna dysponująca środkami publicznymi. Umieszczenie w takim kontekście „instytucji państwowej” uprawnia do poglądu, że może to być również instytucja państwa obcego, na przykład organ właściwy w sprawach migracyjnych. Tego rodzaju instytucja będzie przecież zawsze spełniać warunki „zagranicznej jednostki organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi” (tzn. środkami uznanymi za publiczne w świetle przepisów prawnych państwa macierzystego).²⁸

Sprawa, którą „pośrednik” ma załatwić, nie musi być własną sprawą drugiej strony „kontraktu”, może być sprawą kogo innego, począwszy od innej osoby fizycznej lub prawnej, po zbiory osób amorficzne pod względem prawnym, na przykład grono koleżeńskie z jednej grupy studenckiej,²⁹ może być rzeczywista albo nie istnieć, a pośrednik tylko wytwarza

²⁷ A. Marek, op.cit., s. 500.

²⁸ B. Mik, op.cit., s. 164.

²⁹ Tamże, s. 165.

u innej osoby przekonanie o jej istnieniu (np. że pracownik ma być zwolniony lub zapadną inne niekorzystne decyzje), aby wyłudzić korzyść.³⁰

W zakres znamienia „zapłaty”, za którą sprawca podejmuje się załatwienia sprawy, poza korzyścią majątkową albo jej obietnicą, wchodzi korzyść osobista oraz obietnica korzyści osobistej.

Płatna protekcja jest przestępstwem **formalnym**, którego dokonanie następuje już w momencie **podjęcia** się przez pośrednika załatwienia sprawy w zamian za uzyskaną lub obiecaną korzyść majątkową lub osobistą.

Faktyczne osiągnięcie przez sprawcę korzyści, jak również to, czy i w jaki sposób sprawca realizuje pośrednictwo w załatwieniu sprawy, nie należą do znamion omawianego przestępstwa.³¹

Uprzywilejowany typ płatnej protekcji /wypadek mniejszej wagi/

Zgodnie z art. 230 § 2 KK sprawca poniesie łagodniejszą odpowiedzialność ze względu na całokształt okoliczności podmiotowych i przedmiotowych zasługujących na uwzględnienie przy wymierzaniu kary.

Strona podmiotowa

Przestępstwo płatnej protekcji można popełnić tylko umyślnie i to w zamiarze bezpośrednim, ze względu na znamie powoływania się na wpływy i podjęcia się pośrednictwa w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę.

Przykład: art. 230 § 1 KK

Janusz K. był znanym w mieście C. biznesmenem. Wielokrotnie uczestniczył w imprezach towarzyskich odbywających się w kręgach przedstawicieli władz samorządowych. Znany był z bliskich kontaktów z prezydentem miasta. Utrzymywał też bliskie kontakty z Marianem C. właścicielem firmy transportowej, który zamierzał rozbudować teren swojej firmy na grunty należące do miasta, jednakże nie mógł otrzymać zgody władz miasta.

Janusz K. powołując się na dobre kontakty z prezydentem miasta zaproponował „bezbolesne” załatwienie sprawy za kwotę 10.000 złotych, na co wyraził zgodę Marian C.

4. Handel wpływami /przekupstwo pośrednika/.

Art. 230a § 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarciu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

³⁰ A. Marek, op.cit., s.500.

³¹ Wyrok SN z dnia 29 II 1984 r., OSNKW 1984, nr 9-10, póż. 94.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności lat 2.

§ 3. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Podmiot przestępstwa

Podmiot przestępstwa jest powszechny tj. może nim być każda osoba odpowiadająca ogólnym cechom podmiotu.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem przestępstwa handlu wpływami jest ochrona prawidłowego funkcjonowania instytucji państwowych, samorządu terytorialnego, organizacji międzynarodowych oraz jednostek organizacyjnych dysponujących środkami publicznymi.

Strona przedmiotowa

Strona przedmiotowa polega na udzielaniu korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo w krajowej lub zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi.

Działanie sprawcy ma na celu nakłonienie pośrednika do bezprawnego wywarcia wpływu na decyzje, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną.

Bezprawność wpływu, jaki ma wyrzucić „pośrednik” na zachowanie osoby pełniącej funkcję publiczną, może się wyrażać zarówno w „typowej” formie przepisów obowiązującego prawa, na przykład przez niezastosowanie bądź wadliwe zastosowanie danej regulacji czy naruszenie ustanowionego prawem nakazu lub zakazu, jak i w obejściu prawa, w sensie art. 58 § 1 k.c. Ostatnia sytuacja będzie miała miejsce wówczas, kiedy na przykład sprawca udzieli „pośrednikowi” korzyści albo to obieca, licząc na skłonienie przezeń decydenta do zajęcia stanowiska w sprawie nie w zwykłej drodze urzędowej, lecz poza nią, z wykorzystaniem łączącej ich więzi prywatnej bądź stosunku zależności decydenta od „pośrednika”. Przykłady bezprawia pierwszego rodzaju można by mnożyć w nieskończoność. Wchodzi tutaj w rachubę wachlarz ewentualności rozpoczynający się od prośby, by osoba pełniąca funkcję publiczną spojrziała na sprawę „z przymrużeniem oka”, przez próby skorumpowania tej osoby, po gwałtowną w stosunku do niej perswazję, nie wyłączając szantażu.³²

³² B.Mik, op.cit., s.166 in.

Uprzywilejowany typ przestępstwa handlu wpływami

Zgodnie z art. 230a § 2 KK sprawca poniesie łagodniejszą odpowiedzialność ze względu na całokształt okoliczności podmiotowych i przedmiotowych zasługujących na uwzględnienie przy wymierzaniu kary.

Bezkarność przestępstwa handlu wpływami

Ustawodawca w art.230a § 3 KK przewidział klauzulę bezkarności w stosunku do sprawcy, który zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział; jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte.

Strona podmiotowa

Przestępstwo handlu wpływami można popełnić tylko umyślnie i to w zamiarze bezpośrednim.

Przykład: art.230 a §1 KK

Adam K. i Zbigniew D. byli przyjaciółmi ze studiów. Adam K. został urzędnikiem w Agencji Nieruchomości Rolnych natomiast Zbigniew D. założył gospodarstwo rolne. Po paru latach gospodarstwo przestało przynosić zyski, gdyż w rejonie powstało inne duże gospodarstwo z kapitałem zagranicznym o tym samym profilu produkcji. Właściciel nowo powstałego gospodarstwa Helmut S. chciał rozszerzyć produkcję i odkupić grunty Agencji Nieruchomości Rolnych które nie były na sprzedaż. Wiedząc, że Zbigniew D. ma kłopoty finansowe i, że jest bliskim znajomym pracującego w agencji Adama K. zajmującego się obrotem nieruchomości, obiecał mu kwotę 50.000 złotych w zamian za nakłonienie Adama K. do sprzedaży nieruchomości.

5. Korupcja wyborcza.

Przy korupcji wyborczej wyróżnić możemy w art. 250a §1 KK, **stronę bierną-sprzedajność wyborczą**, reprezentowaną przez **osobę uprawnioną do głosowania**, która **przyjmuje** korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści **żąda** za głosowanie w określony sposób oraz w art.250a § 2 KK, **stronę czynną- przekupstwo wyborcze** polegające na **udzieleniu** korzyści majątkowej lub osobistej, **zawsze osobie uprawnionej do głosowania**, w dwojakim zamiarze: albo po to, aby skłonić owego wyborcę do głosowania w określony sposób, albo z chęci wynagrodzenia go za głosowanie w określony sposób.

Art. 250a § 1. Kto, będąc uprawniony do głosowania, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo takiej korzyści żąda za głosowanie w określony sposób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udziela korzyści majątkowej lub osobistej osobie uprawnionej do głosowania, aby skłonić ją do głosowania w określony sposób lub za głosowanie w określony sposób.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 3 w związku z § 1 zawiadomił organ powołany do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia, zanim organ ten o nich się dowiedział, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może odstąpić od jej wymierzenia.

Podmiot przestępstwa

Przestępstwo określone w art. 250a § 1 k.k. jest przestępstwem indywidualnym właściwym, możliwym do popełnienia przez uprawnionego wyborcę; natomiast § 2 jest przestępstwem powszechnym możliwym do popełnienia przez każdą osobę odpowiadającą ogólnym cechom podmiotu.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem ochrony jest prawidłowość funkcjonowania instytucji państwowych i samorządowych i zaufanie do nich obywateli.

Strona przedmiotowa

W przypadku sprzedajności wyborczej /art.250a§1KK/ działanie sprawcy polega na:

1. **przyjmowaniu** korzyści majątkowej lub osobistej albo
2. **żądaniu takiej korzyści** za głosowanie w określony sposób

przez osobę uprawnioną do głosowania.

Pierwsza forma sprawcza sprowadza się do zwykłego „kontraktu”. Ktoś (obojętnie kto by to nie był) udziela wyborcy korzyści za to, aby głosował w określony sposób, zaś wyborca przyjmuje tę korzyść. Inicjatywa może wyjść od samego wyborcy, byleby nie było to żądanie, które samo przez się stanowi oddzielną formę sprawczą. Za inicjatywę niebędącą jeszcze żądaniem uznamy na przykład wymowne spojrzenie, wyczekującą postawę.

Żądanie wyborcy, jako druga forma sprawcza, musi być wyrażone w takiej formie, aby adresat od razu wiedział, że wyborca chce korzyści majątkowej lub osobistej za głosowanie w określony sposób. W tym przypadku również nie przewiduje się dystynkcji dookreślającej osobę adresata. Prawnie istotne będzie żądanie skierowane do każdego, kto wykaże nim zainteresowanie.³³

W przypadku przekupstwa wyborczego /art.250a§2KK/ działanie sprawcy polega na **udzieleniu** korzyści majątkowej lub osobistej, osobie uprawnionej do głosowania, w dwojakim zamiarze albo:

1. po to, aby skłonić owego wyborcę do głosowania w określony sposób, albo
2. z chęci wynagrodzenia go za głosowanie w określony sposób.

Pierwsza forma sprawcza wchodzi w grę wyłącznie przed aktem głosowania. Jest to przestępstwo kierunkowe, znamienne ściśle określonym celem spowodowania, że wyborca odda głos w taki sposób, jakiego oczekuje udzielający korzyści.

Udzielenie korzyści za głosowanie w określony sposób może nastąpić zarówno przed oddaniem głosu, jak i po tym fakcie. W pierwszym przypadku będzie to swoista „przedpłata”, na przykład za deklarację wyborcy, że zagłosuje tak, jak druga strona sobie życzy. Drugi wariant, którego opis art. 250a § 2 k.k. wszelako nie wyklucza, objawi się w gratyfikacji za to, że wyborca już głosował w godny jej sposób. Tu sposób głosowania może być uzgodniony wcześniej z wyborcą bądź zaakceptowany przez udzielającego korzyści *ex post*. W każdym

³³ B.Mik, op.cit., s.170.

wariancie sprawca popełni przestępstwo na własne ryzyko, bowiem treść oddanego głosu jest praktycznie nie do sprawdzenia. Może on nawet paść ofiarą oszustwa, bo dla bytu przestępstwa określonego w art. 250a § 2 k.k. nie ma znaczenia, czy sprzedajny wyborca oddał głos, ani to, czy w ogóle zamierzał głosować.³⁴

Uprzywilejowany typ przestępstwa korupcji wyborczej

Zgodnie z art. 250a § 3 KK sprawca poniesie łagodniejszą odpowiedzialność ze względu na całokształt okoliczności podmiotowych i przedmiotowych zasługujących na uwzględnienie przy wymierzaniu kary.

Nadzwyczajne złagodzenie kary lub odstąpienie od jej wymierzenia

Ustawodawca w art.250a § 4 KK, przewidział instytucję nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od jej wymierzenia w stosunku do sprawcy przestępstwa określonego w § 1 i 3, który zawiadomił organ powołany do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia, zanim organ ten o nich się dowiedział.

Strona podmiotowa

Przestępstwa sprzedajności wyborczej można się dopuścić tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim, natomiast przekupstwa również w ewentualnym.

Przykład: art.250a § 1 KK

Zofia Z. i Anna K. były bliźniaczkami. Zofia Z. udzielała się społecznie i chciała zostać wójtem gminy. Anna K. była miejscową bizneswoman i postanowiła jej pomóc w wyborach, pozyskując jej zwolenników w ten sposób, iż za każdy oddany głos na siostrę płaciła 100 złotych. Udało się jej w ten sposób pozyskać głosy 100 miejscowych bezrobotnych.

6. Korupcja gospodarcza.

Podobnie jak przy korupcji wyborczej również przy korupcji gospodarczej wyróżnić możemy stronę bierną- sprzedajność gospodarczą określoną w art.296a § 1 KK oraz stronę czynną – przekupstwo gospodarcze określone w art. 296a § 2 KK.

Art. 296a § 1. Kto, pełniąc funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub mając, z racji zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji, istotny wpływ na podejmowanie decyzji związanych z działalnością takiej jednostki, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę w zamian za zachowanie mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo za czyn nieuczciwej konkurencji lub za niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

³⁴ Tamże, s.171.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Podmiot przestępstwa

Przestępstwo określone w art. 296a § 1 k.k. jest przestępstwem indywidualnym właściwym. Sprawcą może być osoba: pełniąca funkcję w jednostce organizacyjnej wykonująca działalność gospodarczą lub mająca, z racji zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji, istotny wpływ na podejmowanie decyzji związanych z działalnością takiej jednostki, natomiast § 2 jest przestępstwem powszechnym możliwym do popełnienia przez każdą osobę odpowiadającą ogólnym cechom podmiotu.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem ochrony przestępstwa korupcji gospodarczej jest prawidłowość funkcjonowania instytucji gospodarczych.

Strona przedmiotowa

W przypadku sprzedajności gospodarczej /art.296a§1KK/ działanie sprawcy polega na:

- 1. przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej albo**
- 2. jej obietnicy.**

Sprawca dopuszcza się tego w zamian za:

- 1. zachowanie mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo**
- 2. czyn nieuczciwej konkurencji lub**
- 3. niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia.**

Przyjęcie korzyści następuje przed albo po spełnieniu owego świadczenia. Samo świadczenie nie należy do znamion przestępstwa, co oznacza, że sprawca poniesie odpowiedzialność karną nawet wtedy, kiedy nie uczyni tego, za co przyjął „zapłatę” lub obietnicę „zapłaty”.

Zachowanie, które może, choć wcale nie musi, wyrządzić macierzystemu przedsiębiorstwu szkodę majątkową, to na przykład „sprzedany kontrakt”, tzn. umowa stwarzająca prawdopodobieństwo, że przedsiębiorstwo to nie osiągnie zysków, jakie przyniosłaby umowa zawarta w warunkach normalnych, wolnych od korupcji.³⁵

Jeżeli chodzi o **czyny nieuczciwej konkurencji** zostały one zdefiniowane w przepisach Ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Niedopuszczalność czynności preferencyjnej na rzecz kontrahenta może wynikać ze szczegółowego przepisu prawa stanowionego (np. z ostrożnościowych zakazów udzielania przez bank jednemu podmiotowi kredytu przekraczającego określoną wysokość, art. 71 Prawa bankowego), z ogólnej zasady prawa (np. z cywilnoprawnego standardu niemożności użycia przysługującego prawa podmiotowego w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego — zob. art. 5 k.c.), jak również z szeroko rozumianego stosunku umownego (w tym

³⁵ B.Mik, op.cit., s.174.

np. „dopełnionego” postanowieniami regulaminu, który normuje reguły postępowania wobec kontrahenta).³⁶

W przypadku sprzedajności gospodarczej /art.296a§2KK/ działanie sprawcy polega na:

1. **udzieleniu albo**
2. **obietnicy udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej**

w wypadkach określonych w art. 296a § 1 k.k

Uprzywilejowany typ korupcji gospodarczej

Zgodnie z art. 296a § 3 KK sprawca poniesie łagodniejszą odpowiedzialność ze względu na całokształt okoliczności podmiotowych i przedmiotowych zasługujących na uwzględnienie przy wymierzaniu kary, jak również okoliczności popełnienia czynu, w zakresie dotyczącym zarówno sprzedajności jak i przekupstwa gospodarczego.

Kwalifikowany typ korupcji gospodarczej

Przy sprzedajności gospodarczej występuje surowsza odpowiedzialność w przypadku gdy sprawa spełni dwie przesłanki:

1. **podejmie „korupcyjne” zachowania, będące przynajmniej jednym ze świadczeń opisanych w § 1, oraz**
2. **wyrządzi znaczną szkodę majątkową.**

Bezkarność korupcji gospodarczej

Ustawodawca w art. 296 a § 5 KK przewidział klauzulę bezkarności w stosunku do sprawcy, który zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział; jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, lecz tylko w zakresie przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2.

Strona podmiotowa

Zarówno przestępstwo sprzedajności jak i przekupstwa gospodarczego można popełnić tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim.

Przykład: art.295a § 4 KK

Piotr G. był dyrektorem banku. W zamian za udzielenie, właścicielowi sieci hipermarketów kredytu, który był niedopuszczalny, gdyż przekraczał 25 % funduszy własnych banku, przyjął od niego pieniądze w kwocie 300.000 złotych.

7. Korupcja w sporcie.

W kodyfikacji zjawiska korupcji sportowej ustawodawca rozdzielił również korupcję w sporcie na dwie strony: bierną – sprzedajność sportową /art.296b § 1KK/ oraz czynną – przekupstwo sportowe /art.296b § 2KK/.

³⁶ Tamże, s.175.

Art. 296b § 1. Kto, organizując profesjonalne zawody sportowe lub w nich uczestnicząc, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Podmiot przestępstwa

Przestępstwo stypizowane w art. 296 b § 1 KK jest przestępstwem indywidualnym właściwym. Jako jego sprawca może występować organizator profesjonalnych zawodów sportowych lub ich uczestnik /np. zawodnik, trener, sędzia sportowy/.

Przekupstwo sportowe, jest przestępstwem powszechnym możliwym do popełnienia przez każdą osobę odpowiadającą ogólnym cechom podmiotu.

Przedmiot przestępstwa

Przedmiotem ochrony tego przestępstwa jest uczciwość zawodów sportowych, które powinny odbywać się zgodnie z zasadą „fair play”, przy przestrzeganiu regulujących daną dziedzinę sportu przepisów prawa i reguł rywalizacji sportowej.³⁷

Strona przedmiotowa

Działanie sprawcy **sprzedajności w sporcie**, określonej w art. 296 b § 1 KK, polega na przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej albo obietnicy takiej korzyści, czyniąc to w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik danych zawodów sportowych.

Spełnienie „świadczenia wzajemnego” nie jest konieczne. Jeżeli zaś nastąpi, a nieuczciwość okaże się bezprawnością „poza-sportową”, może zajść potrzeba skorzystania z kumulatywnej kwalifikacji prawnej, na przykład również z art. 191 § 1 KK.³⁸

Sprawcą **przekupstwa sportowego**, zgodnie z art. 296b § 2 KK, jest osoba, która w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.

Uprzywilejowany typ korupcji w sporcie

Zgodnie z art. 296b § 3 KK sprawca poniesie łagodniejszą odpowiedzialność ze względu na całokształt okoliczności podmiotowych i przedmiotowych zasługujących na uwzględnienie przy wymierzaniu kary, w zakresie dotyczącym zarówno sprzedajności jak i przekupstwa w sporcie.

³⁷ A. Marek, op.cit., s. 603.

³⁸ B.Mik, op.cit., s. 177.

Bezkarność korupcji w sporcie

Ustawodawca w art.296b § 4 KK przewidział klauzulę bezkarności w stosunku do sprawcy, który zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział; jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, lecz tylko w zakresie przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2.

Strona podmiotowa

Zarówno przestępstwo sprzedajności jak i przekupstwa w sporcie można popełnić tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim.

Przykład: art.296b § 1 KK

Wiesław C. jest bramkarzem II ligowego klubu piłkarskiego. Bardzo lubi sportowe samochody, ale z wynagrodzenia, które otrzymuje nie jest w stanie sobie go kupić. Jego drużyna piłkarska w obecnym sezonie piłkarskim walczy o awans do I ligi.

Wiesław C. postanowił sobie „dorobić do pensji” i w przeddzień meczu spotkał się w właścicielem klubu rywala, któremu zaproponował ułatwienie wygranej z jego klubem w zamian za 50.000 złotych.

IV. PRZECIWDZIAŁANIE I ZWALCZANIE KORUPCJI

1. Program Przeciw Korupcji.

Program realizowany we współpracy z Helsińską Fundacją Praw Człowieka.

Celem programu jest przeciwdziałanie korupcji i upowszechnianie standardów przejrzystości życia publicznego.

Prace Programu Przeciw Korupcji zainicjowała w 2000 roku kampania edukacyjna, przeprowadzona pod hasłem *Korupcja. Nie musisz dawać, nie musisz brać w tym udziału*. Twórcy chcieli w ten sposób zwrócić uwagę opinii publicznej na plagę korupcji. Obecnie działania Programu koncentrują się wokół monitorowania władz szczebla krajowego i lokalnego, diagnozowania mechanizmów korupcyjnych w konkretnych dziedzinach i grupach zawodowych oraz budowania społecznego ruchu na rzecz przejrzystości w życiu publicznym.

Zamawiane co roku badania opinii publicznej dotyczą problemów korupcyjnych w najbardziej ważkich dziedzinach życia – badano już tzw. „korupcję codzienną” (w 2000 roku), korupcję w służbie zdrowia (w 2001 roku) i w samorządach (w 2002 roku). W 2003 roku badaniem objęte jest środowisko przedsiębiorców. Na zamówienie fundacji powstają również ekspertyzy i raporty służące wypracowaniu zmian legislacyjnych zabezpieczających przed praktykami korupcyjnymi. Przedstawiciele fundacji biorą udział w pracach konsultacyjnych, opiniują projekty rządowych ustaw, są też organizatorami licznych konferencji i seminariów, diagnozujących konkretne problemy i wypracowujących propozycje rozwiązań.

Przed wyborami parlamentarnymi w 2001 roku rozpoczęto zaplanowaną na cztery lata akcję monitorowania obietnic wyborczych, mającą na celu sprawdzenie, jak politycy wybrani w wyborach wywiązują się ze swoich obietnic wyborczych dotyczących przeciwdziałania korupcji. Projekt ten realizowano wspólnie z Helsińską Fundacją Praw Człowieka i Fundacją Komunikacji Społecznej.

Społecznej kontroli władz służy także tworzenie sieci lokalnych grup obywatelskich, które podejmują się odpowiedzialnego monitorowania działań władz samorządowych. Szkoleni są liderzy grup obywatelskich, pomaga się im przygotować plany działania, opracowuje się materiały, które mogą być w tych działaniach pomocne: publikowane są m.in. przystępne poradniki i materiały do praktycznego wykorzystania (m.in. seria „Ściągawka z demokracji”).

Podejmowana jest również współpraca z grupami zawodowymi w środowiskach, które są najbardziej zagrożone korupcją. Przy Fundacji działa grupa robocza lekarzy, zainteresowanych przeciwdziałaniem w służbie zdrowia. Grupa ta zainicjowała m.in. akcję „Czekać po ludzku”, której celem jest usprawnienie dostępu do reglamentowanych usług medycznych.

Pod hasłem „Tylko ryba nie bierze?” od czterech lat organizowany jest konkurs na najlepszy materiał dziennikarski dotyczący korupcji. Nagradzani są zarówno przedstawiciele mediów ogólnopolskich, jak i lokalnych.

By zachęcić środowiska akademickie do podejmowania problematyki korupcji podczas zajęć ze studentami, od 2001 roku organizowany jest konkurs na najlepsze prace studenckie, prezentujące temat korupcji w aspekcie prawnym, społecznym, etycznym bądź ekonomicznym. Z kolei dla szkół gimnazjalnych i średnich opracowany jest – wspólnie

z Centrum Edukacji Obywatelskiej – zestaw scenariuszy lekcyjnych omawiających zjawisko korupcji; przeprowadzane są również pilotażowe szkolenia dla nauczycieli.

2. Strategia Antykorupcyjna RP.

Program zwalczania korupcji został przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów RP w dniu 17 września 2002 roku i został nazwany „STRATEGIA ANTYKORUPCYJNA”.

I. Cele strategii antykorupcyjnej.

Realizacja przyjętej Strategii Antykorupcyjnej dla Polski ma umożliwić osiągnięcie trzech głównych celów:

Skuteczne wykrywanie przestępstw korupcyjnych.

Uwarunkowane jest to, z jednej strony, stworzeniem solidnej bazy legislacyjnej, zapewniającej skoordynowaną kryminalizację zachowań korupcyjnych, która jest sprawą kluczową dla skutecznej polityki antykorupcyjnej, z drugiej strony, usprawnieniem wymiaru sprawiedliwości i wzmocnieniem organizacyjnym organów ścigania w ich działaniach skierowanych na walkę z korupcją.

Wdrożenie efektywnych mechanizmów walki z korupcją w administracji publicznej.

Korupcja administracyjna, czyli skorumpowanie urzędników publicznych, powoduje wypaczenie wdrażania praw, zasad i przepisów. W działalności administracji publicznej należy ugruntować istniejące lub wprowadzać nowe, systemowe rozwiązania zapobiegające korupcji. Walce z tą patologią sprzyja przejrzystość procedur administracyjnych, eliminowanie nadmiernej uznaniowości urzędnika czy skuteczny system kontroli.

Zwiększenie świadomości publicznej i promocja etycznych wzorców postępowania.

Należy priorytetowo traktować wagę pełnego uświadamiania obywatelom wysokich kosztów społecznych korupcji, jak również wagę działań podejmowanych przez władze w celu jej zapobiegania i zwalczania oraz promowanie etycznych postaw wśród osób pełniących funkcje publiczne.

Oprócz, szeroko rozumianych, przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych, promujących etyczne wzorce postępowania, należy wzmacniać współpracę Rządu z organizacjami pozarządowymi, których dorobek w tej dziedzinie jest znaczny.

II. Obszary działalności publicznej podatne na korupcję i propozycje przeciwdziałania.

/ w aspekcie działalności Policji/

1. Wymiar sprawiedliwości i organy zajmujące się walką z korupcją.

A/ Projektowane zmiany legislacyjne.

- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przeanalizuje dotychczasowy proces oceny i przyjęć kandydatów do służby w Policji i do końca 2002 roku zaproponuje:
 - ☞ wprowadzenie możliwości przeprowadzania badań psychofizycznych przy naborze kandydatów do wybranych jednostek Policji,
 - ☞ uproszczenie procedur eliminowania ze służby policjantów naruszających prawo, dyscyplinę służbową lub nie wywiązujących się z obowiązków służbowych,

☞ wprowadzenie obowiązku składania oświadczeń majątkowych;

- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 roku przedstawi projekt nowelizacji ustawy o Policji, który będzie uwzględniał utworzenie Centralnej Jednostki Egzaminacyjnej w celu zapewnienia jednolitego standardu wymagań egzaminacyjnych w całej Polsce, ograniczenie subiektywizmu w procesie oceny słuchaczy oraz ograniczenie możliwości wywierania wpływu przez słuchaczy na podmioty oceniające. Powołanie Centralnej Jednostki Egzaminacyjnej dla Policji będzie opierało się o istniejące już zaplecze w ramach Komendy Głównej Policji i Centrum Szkolenia Policji;
- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 roku przeanalizuje potrzebę i możliwości przekazania wojewodzie uprawnień do wydawania decyzji administracyjnych w zakresie pozwoleń na broń, licencji pracownika ochrony i przedstawi propozycję stosownych zmian w prawie;
- Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Szef Służby Celnej, Główny Inspektor Transportu Drogowego i Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej dokonają analizy funkcjonowania podległych im służb i do końca 2002 roku zaproponują zmiany w obszarach, w których rozpoznane zostały zachowania korupcyjne, np. pozasłużbowe kontakty funkcjonariuszy, sytuacja materialna funkcjonariuszy w zestawieniu z osiąganymi dochodami z tytułu służby i pracy, udostępnianie dokumentacji służbowej osobom nieuprawnionym;
- Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Szef Służby Celnej, Główny Inspektor Transportu Drogowego i Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej do połowy 2003 roku zaproponują instrumenty przeciwdziałania korupcji i sposób ich wdrożenia w służbach im podległych, z uwzględnieniem:
 - ☞ identyfikacji funkcjonariuszy dokonujących kontroli – stworzenie systemu umożliwiającego taką identyfikację,
 - ☞ ograniczenia w zakresie dopuszczalnej kwoty środków płatniczych, które może posiadać przy sobie funkcjonariusz będący na służbie,
 - ☞ ograniczenia posiadania w służbie prywatnych środków łączności,
 - ☞ informowania funkcjonariusza o miejscu i czasie pełnienia służby oraz zadaniach z nią związanych bezpośrednio przed podjęciem służby,
 - ☞ rygorystycznego przestrzegania trybu i procedur zamówień publicznych,
 - ☞ zintensyfikowania ujawniania podejmowania przez funkcjonariusza dodatkowej pracy zarobkowej bez zgody przełożonego,
 - ☞ ograniczenie zjawiska tzw. „sprzedawania” służby,
 - ☞ faktycznego stosowania zasady „czterech oczu” w pracy;
- Komendant Główny Policji do końca 2002 roku, po gruntownym przeanalizowaniu potrzeb, wprowadzi możliwość wykonywania przez służby wewnętrzne funkcjonujące w Policji operacji specjalnych, zwłaszcza wręczania lub przyjęcia korzyści majątkowej;
- Komendant Główny Policji do połowy 2003 roku, w ramach przepisów wewnętrznych, przedstawi propozycję faktycznego realizowania funkcji kontrolnej –

umożliwienie powoływania zespołów kontrolnych sprawujących bezpośredni nadzór nad policjantami pełniącymi służbę;

- Komendant Główny Policji do połowy 2003 roku opracuje, w ramach przepisów wewnętrznych:
 - ☞ mechanizm efektywnego nadzoru i kontroli nad jednostkami Policji w zakresie realizacji zamówień publicznych,
 - ☞ ograniczenia w dowolnym dysponowaniu obiektami i pomieszczeniami służbowymi
 - ☞ ograniczenia dla podmiotów pozapolicyjnych dostępu do sprzętu i uzbrojenia Policji;
- Komendant Główny Policji do połowy 2003 roku przedstawi propozycję wdrożenia mechanizmu zwiększenia dokumentowanego nadzoru przez przełożonych nad postępowaniem przygotowawczym, w tym przez analizę akt procesowych i kontrolnych.

B/ Projektowane zmiany organizacyjne.

- Do połowy 2003 roku zostanie zawarte porozumienie między Ministrem Finansów i Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji nakładające obowiązek współpracy między nimi w zakresie realizacji czynności operacyjno – rozpoznawczych.

C/ Przedsięwzięcia edukacyjno – informacyjne.

- Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Szef Służby Celnej, Główny Inspektor Transportu Drogowego i Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej do końca 2002 roku przedstawią projekt kodeksu (kodeksów) etyki funkcjonariusza przy jednoczesnym zorganizowaniu szkoleń z tego zakresu oraz do połowy 2003 roku przedstawią propozycję ujęcia w programach nauczania tematyki antykorupcyjnej – źródeł, form i metod zapobiegania i zwalczania korupcji.

2. Usługi publiczne.

A/ Projektowane zmiany legislacyjne.

- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wspólnie z Ministrem Infrastruktury i Ministrem Finansów do końca 2003 roku przeanalizuje obecny system usuwania pojazdów uszkodzonych w kolizji i wypadkach drogowych i zaproponuje odpowiednie zmiany w kierunku wprowadzenia jasnych kryteriów zlecenia usuwania takich pojazdów (zmiany w: ustawie Prawo o ruchu drogowym, przepisach ubezpieczeniowych).

III. Aneks do Strategii Antykorupcyjnej.

1. Polska specyfika.

Zjawiska korupcyjne w Polsce nasilają się od początku lat 90 – tych i są skutkiem transformacji gospodarczej i przemian społecznych.

Na bazie statystyk policyjnych można stwierdzić, że częstotliwość występowania przestępstw o charakterze korupcyjnym podwoiła się w latach 1992 - 1999, choć oczywiście znaczną część tego wzrostu należy przypisać wzrostowi wykrywalności tego typu przestępstw.

W roku 2000 Policja wszczęła 1353 postępowania przygotowawcze w sprawach o sprzedajność urzędniczą, przekupstwo i nadużycie uprawnień, tj. o 47% więcej niż w roku 1992. Jednocześnie, w porównaniu do roku 1992, liczba stwierdzonych przestępstw w roku 2000 wzrosła o 81%, liczba osób podejrzanych o 38%, oskarżonych o 49%, a liczba tymczasowo aresztowanych o 217%. Także kwota ujawnionych łapówek wzrosła prawie dziesięciokrotnie. Dane z roku 2001 wskazują na dalszy wzrost wykrywalności przestępstw korupcyjnych, gdyż wszczęto o 43% więcej postępowań przygotowawczych, stwierdzono o 36% więcej przestępstw niż w roku 2000, oskarżonych było o 26% więcej, w tym aresztowanych o 98% więcej.

W celu zapewnienia właściwego wykonywania swoich funkcji przez administrację państwową oraz organy samorządowe uchwalona została specjalna ustawa antykorupcyjna. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679 z późn. zm.) zawiera zakaz prowadzenia takiej działalności obejmujący ok. 60.000 osób zajmujących stanowiska publiczne, które są kluczowe dla właściwego funkcjonowania administracji państwowej – Ministrów, zwierzchników władz lokalnych oraz urzędów centralnych, najwyższego kierownictwa urzędów terenowych, kierowników urzędów podczas trwania ich kadencji – w charakterze członków zarządów, rad nadzorczych lub kontrolnych w spółkach prawa handlowego.

Korupcja podlega w Polsce penalizacji na podstawie szeregu przepisów Kodeksu karnego (art. 228 do 231). Polski Kodeks karny wyraźnie rozróżnia czynne i bierne łapownictwo. Art. 228 Kk dotyczy łapownictwa biernego (sprzedajność) w związku ze sprawowaniem funkcji publicznych. Ponadto, Kk rozróżnia pięć różnych postaci sprzedajności: podstawowe, mniejszej wagi oraz formy kwalifikowane, tj.: obejmujące naruszenie prawa (§3), mające na celu uzyskanie korzyści majątkowej lub osobistej (§4) oraz mające na celu uzyskanie korzyści majątkowej znacznej wartości (§5). Wszystkie typy łapownictwa biernego mają zastosowanie w odniesieniu do osób sprawujących funkcje publiczne na rzecz obcych państw i organizacji międzynarodowych (§6).

Łapownictwo czynne (przekupstwo) penalizowane jest na mocy art. 229 Kk, który wyróżnia cztery różne typy przekupstwa: typ podstawowy (§1), mniejszej wagi (§2) i typy kwalifikowane: udzielenie korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcje publiczną w celu zmotywowania jej do naruszenia obowiązków służbowych i udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej o znacznej wartości. Łapownictwo nie obejmuje przyrzeczenia, obietnicy i udzielenia niemajątkowej korzyści osobistej dla osoby trzeciej. Art. 229 §5 obejmuje również przypadki przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych lub urzędników organizacji międzynarodowych.

Przestępstwa obejmujące płatną protekcję oraz wykorzystywanie stanowiska służbowego również zostały ujęte w Kk (art. 230 oraz 231).

Na podstawie art. 45 Kk sąd jest uprawniony do orzeczenia przepadku korzyści majątkowych pochodzących z przestępstw korupcyjnych lub przepadku ich równowartości.

Trwające prace w Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach Sejmu RP nad przedłożonymi przez rząd, w ramach programu „Bezpieczna Polska”, projektami ustaw Kodeks karny i Kodeks postępowania karnego, zakładają, na podstawie analizy skuteczności obowiązujących przepisów, zwiększenie efektywności ścigania karnego sprawców łapownictwa. Najistotniejsze wydaje się: wprowadzenie przepisów umożliwiających rozbicie solidarności pomiędzy wręczającym a przyjmującym łapówkę poprzez wprowadzenie obligatoryjnego nadzwyczajnego złagodzenia kary lub fakultatywnego odstąpienia przez sąd od jej wymierzenia, propozycja zdefiniowania osoby pełniącej funkcję publiczną, penalizacja handlu wpływami i łapownictwa w sektorze prywatnym oraz kryminalizacja płatnej protekcji polegającej na udzieleniu korzyści niemajątkowej.

Polskie prawo zna już instytucję odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych (w tym osób prawnych). Określa ją ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 197, poz. 1661, ze zm.). W myśl art. 3 ww. ustawy podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym jest zachowanie osoby fizycznej:

1. działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku,
2. dopuszczonej do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa w pkt 1,
3. działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w pkt 1,
4. będącej przedsiębiorcą
 - jeżeli zachowanie to przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową.

Podobnie, jak to było przed wejściem w życie tej ustawy, możliwe jest również represyjne działanie wobec osób prawnych, na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (j.t. Dz. U. z 2003 r. Nr. 153, poz. 1503, ze zm.).

Możliwość występowania z roszczeniami o naprawienie szkody wynikłej z aktu korupcji wyprowadzić należy z przepisów Kodeksu cywilnego. Art. 415 Kc przewiduje odpowiedzialność odszkodowawczą za czyn niedozwolony osoby, która ze swej winy wyrządziła drugiej osobie szkodę. Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej są wystąpienie bezprawnego aktu powodującego szkodę, sama szkoda i istnienie między nimi związku przyczynowego.

Do odpowiedzialności państwa za akty korupcji urzędników ma z kolei zastosowanie art. 417 § 1 Kc. Statuuje on odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. Bezprawność czynu polegająca na przekupstwie i sprzedajności funkcjonariusza publicznego wynika z norm prawa karnego materialnego.

Zwiększa się znaczenie technologii informatycznych i zasad społeczeństwa informacyjnego w procesie kształtowania transparentności działań administracji publicznej oraz walki z korupcją. Zostało to potwierdzone między innymi w inicjatywie *eEurope 2002 An Information Society for All*, gdzie w rozdziale 10 *Government online* Unia Europejska podkreśliła znaczenie informacji oraz usług publicznych dostępnych dla obywateli za pośrednictwem Internetu jako zmniejszających biurokrację i ograniczających korupcję. Usługi administracji publicznej dostępne i realizowane poprzez Internet zapewniają większą przejrzystość podejmowanych decyzji administracyjnych oraz sprawiają, iż obywatele mogą śledzić na bieżąco proces decyzyjny zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej.

W styczniu 2002 roku Rząd RP, w ramach Strategii Gospodarczej, przyjął pakiet legislacyjny „Przedewszystkim przedsiębiorczość”, który mając na celu stworzenie lepszych warunków dla rozwoju głównie małych i średnich przedsiębiorstw, w trakcie realizacji przyczyni się również do ograniczenia zjawiska korupcji w gospodarce. Realizacja zapisów pakietu „Przedewszystkim przedsiębiorczość” wpłynie między innymi na skrócenie procedur w sprawach gospodarczych, czy ograniczenie patologii związanych z likwidacją szkód komunikacyjnych.

Problematyka przeciwdziałania patologii korupcji jest także przedmiotem zainteresowania służb Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, gdzie m.in. ma zostać utworzony w strukturze organizacyjnej Departamentu Przeciwdziałania Korupcji, Terroryzmowi i Przystępczości Zorganizowanej wydział specjalizujący się w zwalczaniu przystępczości korupcyjnej oraz w Departamencie Postępowań Karnych ABW mają być powołane zespoły dochodzeniowo - śledcze wyspecjalizowane w prowadzeniu postępowań karnych o przystępstwa łapownictwa.

Polska jest sygnatariuszem: Cywilnoprawnej konwencji o korupcji, Prawnokarnej konwencji o korupcji, jest stroną Konwencji OECD o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych urzędników publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych oraz podpisała Konwencję Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu przystępczości zorganizowanej. Ponadto, Polska zawarła szereg bilateralnych umów międzynarodowych dotyczących ekstradycji oraz wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych, które mają również zastosowanie w odniesieniu do przystępstw korupcyjnych, jednakże nie zawarła żadnej umowy bilateralnej dotyczącej współpracy w sprawach o przystępstwa korupcyjne. Polska nie jest stroną Europejskiej Konwencji o przekazywaniu postępowań w sprawach karnych, ale współpraca tego typu prowadzona jest na podstawie umów dwustronnych, zasadzie wzajemności i przepisach prawa wewnętrznego.

Przy realizacji niniejszej Strategii szczególna uwaga zostanie zwrócona na potrzebę ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej i Rzeczypospolitej Polskiej w trakcie procedur przetargowych i kontraktowania środków finansowych pochodzących z funduszy przedakcesyjnych oraz – po uzyskaniu członkostwa w Unii Europejskiej – Funduszy Strukturalnych oraz Funduszu Spójności.

Istotą Strategii są wyznaczone w niej cele, które powinny stanowić podstawę dla formułowania frontu walki z korupcją oraz powinny być konsekwentnie realizowane, co nie oznacza, że w toku wdrażania programu nie będą przyjmowane propozycje wzbogacające środki i sposoby walki z korupcją.

Realizacja zadań określonych w niniejszej Strategii finansowana będzie z bieżących środków poszczególnych resortów.

3. Co zrobić, jeśli zetkniemy się z korupcją?

/ źródło: Fundacja Batorego – Program Przeciw Korupcji/

Walka z korupcją – jak każda walka – wymaga odwagi i determinacji. Nie każdy ma te cechy. Jeśli jednak masz dość sił, aby walczyć z korupcją, masz wiele możliwości działania.

Na pewno nie jesteś bezbronny.

Spróbuj się upewnić, czy informacja o korupcji jest prawdziwa – być może się mylisz – albo masz do czynienia z pomówieniem. Jesteś pewny, że racja jest po twojej stronie, postanowiłeś działać, więc nie wycofuj się.

Twoja słabość upewni tylko osobę skorumpowaną w przekonaniu, że jest całkowicie bezkarna.

Postaraj się znaleźć sprzymierzeńców – osoby, które zechcą zeznawać przed sądem, a także będą dla Ciebie wsparciem moralnym.

Spróbuj zaangażować w sprawę jak najwięcej osób.

Skorzystaj z linii antykorupcyjnej, jeśli taka istnieje w Twoim województwie lub z bezpłatnej linii Komendy Głównej Policji (dyżurujący pod tym numerem policjanci przyjmują zawiadomienia o różnych przestępstwach, w tym o aktach korupcji):

0-800-120-226 – ogólnopolski telefon do zgłoszeń o przestępstwach, w tym również korupcyjnych

0-800-120-148 – warszawski telefon do zgłoszeń o przestępstwach popełnionych przez policjantów

0-81-535-44-48 – telefon dla województwa lubelskiego

0-42-635-21-80 – telefon dla województwa łódzkiego

0-17-865-22-95 – telefon dla województwa podkarpackiego

Zainteresuj sprawą lokalne media.

Koniecznie zwróć się do przełożonego osoby, o której wiesz, że jest skorumpowana. W przypadku gdy nie ma przełożonego, a istnieje jakieś ciało nadrzędne, któremu dana osoba podlega – jak np. zarząd czy rada nadzorcza – przedstaw im swoją sprawę.

Jeśli sam jesteś funkcjonariuszem publicznym, poinformuj bezzwłocznie przełożonego na piśmie o złożonych Ci przez klienta „propozycjach”. Żądaj wsparcia i ochrony ze strony przełożonych.

*Jeśli nie ma żadnego ciała nadrzędного, a Ty wykorzystales już wszystkie możliwości interwencji, złóż doniesienie o popełnieniu przestępstwa do: **prokuratury** lub do **Centralnego Biura Śledczego** (znajduje się w każdym dużym mieście wojewódzkim), ze sprawami wyjątkowo poważnymi można kierować się do **delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego**.*

Masz prawo śledzić losy swojej sprawy i domagać się informacji na ten temat. W tym celu korzystaj ze wsparcia organizacji pozarządowych.

*Możesz zwrócić się listownie lub przez e-mail o pomoc do **Programu Przeciw Korupcji**. W razie konieczności spotkania prosimy o wcześniejsze telefoniczne ustalenie terminu (tel. 536 02 71 lub 536 02 58).*

Literatura

1. Biuletyn Statystyczny Roczny Rozszerzony Komendy Głównej Policji, 2003.
2. A. Marek, *Komentarz do Kodeksu Karnego*, Dom Wydawniczy ABC, 2004.
3. B. Mik, *Nowela antykorupcyjna z dnia 13 czerwca 2003 r.*, Zakamycze Kraków 2003.
4. P. Palka, M. Reut, *Korupcja w nowym Kodeksie Karnym*, Zakamycze 1999.
5. *Przeciwdziałanie korupcji i zorganizowanej przestępczości*, Ośrodek Informacji Rady Europy; Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Biuletyn 1999, nr 3-4.
6. J. Skorupka, *Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda* (Wybrane zagadnienia), Państwo i Prawo 2003/12/78, pozycja nr 4162.
7. *Strategia antykorupcyjna* Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 września 2002 roku.
8. Strona internetowa Fundacji Stefana Batorego / [http:// WWW. batory.org.pl/](http://WWW.batory.org.pl/)
9. Strona internetowa Komendy Głównej Policji /WWW.kgp.pl/